

Fagplan for norsk statsvitenskap

**En oppfølging av evalueringsrapporten
”Statsvitenskapelig forskning i Norge. Status og utfordringer”**

© **Norges forskningsråd 2004**

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 OSLO
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
bibliotek@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/bibliotek/publikasjonsdatabase/
eller grønt nummer telefaks: 800 83 001

Grafisk design omslag: Creuna as
Illustrasjon omslagsside: Jon Solbeg
Trykk: Norges forskningsråd, hustrykkeriet
Omslag: Oslo trykk og kopisenter
Opplag: 500

Oslo, november 2004
ISBN trykt utgave: 82-12-02015-0
ISBN elektronisk utgave (pdf): 82-12-02016-9

Forord

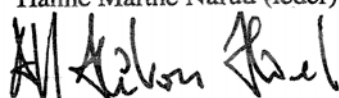
I 2001-2003 ble det gjennomført en nordisk evaluering av norsk statsvitenskapelig forskning innenfor de statsvitenskapelige institutter ved universitetene samt et utvalg høgskoler og forskningsinstitutter. Evalueringsrapporten konkluderte med at norsk statsvitenskapelig forskning kan hevde seg sammenliknet med de andre nordiske land, men at disiplinen er preget av store kvalitetsforskjeller mellom de beste og de mindre gode fagmiljøene. På bakgrunn av evalueringen nedsatte Norges forskningsråd et nasjonalt utvalg som fikk i oppdrag å utarbeide en fagplan for norsk statsvitenskap. I mandatet ble det anmodet om at fagplanutvalget skulle foreslå konkrete tiltak rettet mot Norges forskningsråd og mot universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren.

Fagplan for norsk statsvitenskap gir anbefalinger om tiltak som fagplanutvalget mener vil styrke norsk statsvitenskapelig forskning. Norges forskningsråd sendte et utkast til høring i oktober 2004. Det kom inn 15 høringsuttalelser, hvorav 14 sluttet seg til hovedtrekkene i planen. I tillegg har Studentrådet ved Universitetet i Bergen avgitt en uttalelse. Fagplanutvalget har tatt hensyn til uttalelser som har pekt på uklarheter og feil, men har valgt ikke å innarbeide forslag til substansielle endringer. I stedet henvises det til høringsuttalelsene som ligger på Forskningsrådets nettsider, se under Forskningspolitikk/Evaluering/Fagevalueringer/Statsvitenskap.

Fagplan for norsk statsvitenskap gir ikke fagmiljøspesifikke anbefalinger, men fokuserer på generelle og overordnede tiltak. Planen er enstemmig.

Oslo, 23. november 2004

Hanne Marthe Narud (leder)

Alf Håkon Hoel

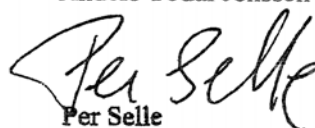

Audun Offordal

Ann-Helén Bay

Ståle Ulriksen

Eli Feiring

Anders Todal Jenssen

Per Selle

Nils Petter Gleditsch

Hilmar Rommetvedt

Disposisjon

	Side
1 Sammen drag og anbefalinger	7
1.1 Fagplanutvalgets anbefalinger til Norges forskningsråd	7
1.2 Fagplanutvalgets anbefalinger til forskningsmiljøene	8
2 Innledning	10
2.1 Utvalgets sammensetning og arbeidsform	10
2.2 Mandat	10
2.3 Avgrensninger	11
3 Mål og utfordringer for norsk statsvitenskap	13
3.1 Generelle mål og utfordringer	13
3.2 Evaluering av norsk statsvitenskap	14
3.3 Konklusjon	14
4 Nærmere om rammebetingelser for statsvitenskapelig forskning	16
4.1 Organisatoriske rammer	16
4.2 Finansieringsrammer	16
4.2.1 Generelle trekk	16
4.2.2 Ny finansieringsmodell for universiteter og høyskoler	18
4.3 Administrative rammer	19
4.3.1 Studiereformen	19
4.3.2 Ledelse	19
4.4 Nærmere om instituttsektoren	19
5 Anbefalinger	21
5.1 Finansielle støtteformer	21
5.1.1 Anbefalinger	22
5.2 Forskningsstrategier	23
5.2.1 Nærmere om forholdet mellom forskning og undervisning	23
5.2.2 Faglig ledelse	24
5.2.3 Publisering	25
5.2.4 Anbefalinger	26
5.3 Rekruttering	27
5.3.1 Forskerutdanning	27
5.3.2 Rekruttering til vitenskapelige stillinger	28
5.3.3 Anbefalinger	29
5.4 Nasjonale møteplasser	31
5.4.1 Nasjonal fagkonferanse	31
5.4.2 State of the discipline-seminar	31
5.4.3 Anbefalinger	32

1 Sammendrag og anbefalinger

I 2001-2003 ble det gjennomført en nordisk evaluering av norsk statsvitenskapelig forskning innenfor de statsvitenskapelige institutter ved universitetene samt et utvalg høgskoler og forskningsinstitutter. Evalueringsrapporten konkluderte med at norsk statsvitenskapelig forskning kan hevde seg sammenliknet med de andre nordiske land, men at disiplinen er preget av store kvalitetsforskjeller mellom de beste og de mindre gode fagmiljøene. Det fremgår av høringsuttalelsene at institusjonene er enig i evalueringsutvalgets hovedkonklusjon, men det påpekes enkelte feil og mangler vedrørende vurderingen av enkeltmiljøer. På bakgrunn av evalueringen nedsatte Norges forskningsråd et nasjonalt utvalg som fikk i oppdrag å utarbeide en fagplan for norsk statsvitenskap. I mandatet ble det anmodet om at fagplanutvalget skulle foreslå konkrete tiltak rettet mot Norges forskningsråd og mot universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren.

Fagplanutvalget foreslår tiltak overfor Norges forskningsråd (1.1) og overfor forskningsmiljøene (1.2) som beskrevet under.

1.1 Fagplanutvalgets anbefalinger til Norges forskningsråd

Frittstående prosjekter

1. Det legges ytterligere vekt på frittstående prosjekter.
2. En andel av midlene øremerkes mindre prosjektsøknader (forskerprosjekt). Dette forutsetter at Forskningsrådet styrker sin egen fagkompetanse, for eksempel ved midlertidig tilsetting av høyt kvalifiserte forskere som disiplinsansvarlige.
3. Antallet postdoktor-stipend i statsvitenskap økes innen en periode på fem år.
4. Støtten til prosjektsøknader forutsetter troverdige planer for vitenskapelig publisering.

Større satsninger

5. Det innføres fagfellebedømmning ved avslutningen av store satsninger.

Basisbevilgning

6. Basisbevilgningen i instituttsektoren differensieres i tråd med instituttens grunnforskningsinnsats. Publisering i tidsskrifter med fagfellevurdering og bøker på akademiske forlag vektlegges, og internasjonal publisering bør gis størst vekt. I tillegg gis det uttelling for tilsetting og veiledning av Ph.D.-studenter.

Nasjonale møteplasser

7. Støtten til den årlige, nasjonale fagkonferansen i statsvitenskap opprettholdes uten bruk av egenfinansiering utover reiseutgifter.
8. Støtten til Norsk statsvitenskapelig tidsskrift opprettholdes.

1.2 Fagplanutvalgets anbefalinger til forskningsmiljøene

Finansielle støtteformer

1. Miljøene definerer strategiske instituttprosjekter. Midler settes av til småskalaforskning.

Forskningsstrategier

2. Universitetsinstituttene er aktive overfor fakultetene med innspill til nye satsingsområder.
3. Miljøene avsetter tidsressurser som gjør det attraktivt for medarbeiderne å delta i prosessen mot utviklingen av nye satsinger.
4. Det legges til rette for sammenhengende forskningstid for de faglige ansatte gjennom individuelle avtaler og institusjonelle tiltak som for eksempel:
 - Innføring av forskningssemester ved universitetsinstituttene. Forskningssemester avvikles ved egen institusjon og kommer i tillegg til ordningen med forskningstermin.
 - Organisering av undervisningsarbeidet for den enkelte ansatte på en slik måte at all ordinær undervisning og veiledning (unntatt veiledning av masteroppgaver og doktorgrader) gjennomføres i ett av to semestre.
 - Inndeling av semesteret i undervisningsbolker på for eksempel 10 uker, slik at en ansatt kan undervise intensivt i denne perioden for deretter å få tid til forskning.
 - Omorganisering av forelesningstiden slik at januar og august blir frigjort til forskningsaktiviteter og selvstudium for studentene.
 - Innføring av regelmessige kompetanseutviklingsterminer i instituttsektoren.
5. Det enkelte miljø overveier ulike typer insentivsystemer for publisering i velrenommerte internasjonale tidsskrifter.
6. Prosjektsøknadene inneholder konkrete og troverdige planer om vitenskapelig publisering, herunder publisering i internasjonale fagfelleverderte tidsskrifter.
7. Det settes av månedsverk for artikkelskriving når miljøene definerer publiseringsplaner i søknadene, slik at materiale fremskaffet i oppdragsfinansierte prosjekter kan utnyttes i forbindelse med vitenskapelig publisering.
8. Miljøene avsetter midler til støtte til språkvask og eventuelt til oversettelse, både i tilknytning til publisering og til presentasjon på internasjonale konferanser.
9. Miljøene vurderer tiltak som kan bedre samarbeidet mellom universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren, som å samarbeide om søknader til Forskningsrådet, felles prosjekter, utvekslingsordninger eller liknende.
10. Universitetssektoren vurderer mer systematisk innkjøp av undervisningstjenester fra instituttsektoren.

Rekruttering

11. Det nedsettes umiddelbart en arbeidsgruppe i regi av Nasjonalt fagråd for statsvitenskap som skal foreslå konkrete tiltak for samordning av Ph.D.-utdanningen i Norge. Utvalget bør utarbeide et registreringssystem for gjennomstrømningen i Ph.D.-utdanningen. Utvalget bør også se på muligheten for en koordinering av forskerkursene i nordisk sammenheng. Det er ønskelig at arbeidsgruppen vurderer:
 - Om universitetsinstituttene bør være ansvarlige for å arrangere kurs innenfor bestemte tema for et avgrenset tidsrom.

- Om det bør være et nettverk av (norske og andre) forskere som arrangerer kurs i samarbeid med det enkelte universitetsinstitutt.
 - Om Fagrådet bør gis ansvar for å samle og spre informasjon om de doktorgradskurs som blir tilbudt hvert semester, også på nordisk basis.
 - Om et mer uttalt og institusjonalisert samarbeid mellom universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren kan bedre opplæringen for doktorgradskandidater innenfor instituttsektoren.
 - Om det er ønskelig med en felles mal for frister som bør gjelde for universitetsinstituttene med hensyn til bedømming av kurs, nedsettelse av kommisjon, vurdering av avhandling o.s.v.
12. Det enkelte universitetsinstitutt innfører ordninger med å ”kurse” doktorgradsstudenter i artikkelskriving/internasjonalt publisering/søknadsskriving.
 13. Det opprettes tidsbegrensede stillinger (postdoktor) på samtlige universitetsinstitutter i løpet av to til fem år.
 14. Nyansettelser knyttes i størst mulig grad til startpakker der slike ordninger finnes. Miljøer som ikke har en slik ordning, bør vurdere å innføre det.

Nasjonale møteplasser

15. Arbeidsgruppen som skal utforme program for den nasjonale fagkonferansen i statsvitenskap for 2006 anmodes om å utvide konferansen med én dag for å omfatte et State of the discipline-seminar.
16. Arbeidsgruppen, og det enkelte forskningsmiljø, vurderer om større prosjektmøter kan legges i tilknytning til konferansen.
17. Det innføres en årlig pris for beste paper fremlagt av en Ph.D.-student.
18. Et nummer av Norsk statsvitenskapelig tidsskrift vies de beste arbeidene fra konferansen.

2 Innledning

I 2001-2003 ble det gjennomført en nordisk evaluering av norsk statsvitenskapelig forskning innenfor de statsvitenskapelige institutter ved universitetene samt et utvalg høyskoler og forskningsinstitutter. Evalueringsrapporten "Statsvitenskapelig forskning i Norge. Status og utfordringer" ble sendt til høring, og Norges forskningsråd arrangerte et høringsmøte våren 2003. Forskningsrådet vedtok deretter å følge opp evalueringsrapporten med en fagplan for norsk statsvitenskap. Fagplanen skulle i hovedsak følge opplegget benyttet av realfagevalueringene og ha særlig søkelys på universitetsinstituttene oppfølging av evalueringen av norsk statsvitenskap. Opplegget for fagplanarbeidet ble drøftet med Nasjonalt fagråd for statsvitenskap i oktober 2003, og i januar 2004 ble det nedsatt et utvalg med frist 1. mai 2004 til å avlevere en rapport. Fristen ble senere endret til 1. desember 2004.

Denne rapporten gir anbefalinger om tiltak som fagplanutvalget mener vil styrke norsk statsvitenskapelig forskning.

2.1 Utvalgets sammensetning og arbeidsform

I utgangspunktet var det anbefalt at arbeidet skulle organiseres i et fagplanutvalg med et underutvalg. Senere ble underutvalget inkludert i fagplanutvalget. Dette utvidede utvalget har til sammen hatt fem møter. I tillegg har medlemmene levert skriftlige notater. Et utkast til fagplan har vært sendt til høring (se vedlagte liste over høringsinstanser). Det har vært ansatt en sekretær i et engasjement tilsvarende tre månedsverk.

Utvalget har bestått av følgende medlemmer:

Professor Hanne Marthe Narud (leder), UiO

Førsteamanuensis Alf-Håkon Hoel, UiT

Professor Anders Todal Jenssen, NTNU

Professor Audun Offerdal, UiB

Professor Per Selle, UiB

Forskningsleder Ann-Helén Bay, NOVA

Forsker Nils Petter Gleditsch, PRIO/Professor II, NTNU

Forsker, ass.dir. Ståle Ulriksen, NUPI

Forskningsleder Hilmar Rommetvedt, Rogalandsforskning

Post doc Eli Feiring (sekretær), UiO

Rådgiver Kjersti Asland (observatør), NFR

2.2 Mandat

Utvalget ble gitt følgende mandat:

"(U) tvalget skal, med utgangspunkt i evalueringen "Statsvitenskapelig forskning i Norge – Status og utfordringer" utarbeide en rådgivende plan for tiltak som vil bidra til å utvikle og styrke norsk statsvitenskapelig forskning og de statsvitenskapelige forskningsmiljøene, også i en internasjonal sammenheng. Planen skal omfatte de faglige disipliner og miljøer som inngikk i evalueringen, men med hovedfokus på universitetsinstituttene. Planen skal gi råd både til Forskningsrådet om prioriteringer og bruk av finansielle virkemidler, samt andre tiltak som vil kunne bidra til å utvikle fagmiljøene, UoH-sektoren og forskningsinstituttene om tiltak som de bør gjennomføre innen egne budsjetter, samt universitetene sentralt og departementene i deres arbeid med prioriteringer.

Planen skal være kortfattet (10 -15s) og sette fokus på konkrete tiltak som primært forskningsinstitusjonene og Forskningsrådet anbefales å gjennomføre, samt på faglig arbeidsdeling og samarbeid nasjonalt og internasjonalt. Anbefalingene bør omfatte kortsiktige tiltak samt mer langsiktige tiltak med en tidshorisont 5-10 år. Anbefalingene bør prioriteres, og ansvarlige instanser for oppfølging bør adresseres. Tiltakene bør være realistiske i forhold til finansieringssituasjonen og finansieringsstrukturen for statsvitenskapelig forskning og samfunnsvitenskapelig forskning generelt. Utvalget bes gi anbefalinger innenfor nåværende budsjetttrammer (0-vekst) og innenfor et vekstbudsjett.

Planene bes forsøk ferdigstilt før 1. mai 2004 (senere endret til 1. desember 2004).

Planen skal blant annet gi råd om:

1. Til Forskningsrådet

- bruk av finansielle virkemidler og støtteformer
- fag/delområder og temaer som bør prioriteres
- arbeidsdeling og samarbeid nasjonalt og mellom Forskningsrådet og forskningsmiljøene
- andre tiltak som vil bidra til å utvikle miljøene

2. Til forskningsmiljøene

- tiltak som anbefales gjennomført innen institusjonens egne budsjetter
- faglig arbeidsdeling og samarbeid nasjonalt
- behov for omstilling og fornyelse.

Utvalget bes i denne sammenheng særlig vurdere:

- fagområder eller temaer som, på bakgrunn av nasjonale behov og forutsetninger, særlig bør styrkes
- behov for nye satsningsområder
- rekrutteringssituasjonen innen ulike deler av faget, inkl. doktorgradsstipend og postdoktorstipend, samt tiltak som vil kunne endre rekrutteringssituasjonen, særlig av kvinner
- tiltak for nasjonal koordinering og samarbeid mellom fagområder og institusjoner for å oppnå bedre ressursutnyttelse og bidra til faglig utvikling
- rammebetingelsene for forskningsvirksomheten og tiltak for å styrke forskningsledelse og aktuelle tiltak for videreutvikling og forbedring av situasjonene for statsvitenskapelig forskning
- tiltak for å styrke internasjonalt samarbeid og internasjonal publisering
- tiltak for å bedre samvirke mellom UoH-sektoren og instituttsektoren, særlig rundt prosjektsamarbeid og rekruttering (underutvalg).

Utvalget bes drøfte videre initiativet om et arbeid om "State of the discipline" og eventuelt legge fram en prosjektskisse for dette".

2.3 Avgrensninger

Utvalget har sett det som nødvendig å foreta visse avgrensninger i forhold til mandatet gitt den tid som har vært til rådighet og den tid som med rimelighet kunne legges inn i arbeidet. Når det gjelder spørsmålet om hvilke tematiske områder norsk statsvitenskap bør vektlegge i årene som kommer, innskrenker utvalget seg til å anbefale at det satses på de delområder og temaer hvor det foreligger aktive miljøer som driver forskning på høyt internasjonalt nivå. En spesifisering av hvilke områder dette er, tilsier grundigere diskusjoner innen og mellom fagmiljøene enn det som har vært mulig innen rammen av arbeidet. Videre er det ikke gjort et eksplisitt skille mellom nåværende budsjetttrammer og et vekstbudsjett. I noen tilfeller går

det imidlertid frem av formuleringen at forslagene krever vekst, mens i andre tilfeller vil en omprioritering av eksisterende midler være nødvendig.

Fagplanen retter søkelys mot tiltak innenfor følgende områder:

- Finansieringsformer
- Forskningsstrategier, herunder publisering nasjonalt og internasjonalt samt strategier for faglig ledelse og organisering.
- Rekrutteringsstrategier.

Under hvert av punktene diskuteres også tiltak for å bedre samarbeidet mellom universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren.

3 Mål og utfordringer for norsk statsvitenskap

Statsvitenskap er det systematiske studiet av politikk. Politikk kan i vid forstand forstås som alle sosiale forhold som innebærer fordeling av makt, styre og autoritet, eller avgrenses til offentlige beslutningsprosesser og de rammene som leder individers og gruppers handlinger frem til offentlige vedtak. Det vitenskapelige formålet med studiet av politikk er å forstå og vurdere politiske institusjoner, handlinger og saksforhold. Eksempler på dette er det politiske og administrative styringsapparat, organisasjonssamfunnet og det enkelte individs forhold til de politiske institusjoner. Statsvitenskapen griper slik sett inn i alle nivåer av det politiske samfunnsnivå, så vel internasjonalt som nasjonalt, regionalt og lokalt.

En beskrivelse av de politiske fenomenene er bare et utgangspunkt for studiet av politikk. Forskning skal kunne gi svar på hvorfor og hvordan ved å påpeke de mekanismer som binder de politiske fenomenene til hverandre. Også spørsmålet om fenomenenes legitimitet skal kunne besvares gjennom politisk analyse. Statsvitenskapen grenser således mot en rekke andre fag som sosiologi, historie og juss så vel som økonomi, filosofi, psykologi og kulturkunnskap. Ulike deler av faget orienterer seg i ulik grad mot grensedisiplinene.

Statsvitenskap som fag har opplevd en betydelig vekst siden det ble etablert i 1947 og er i dag et stort fag i samfunnsvitenskapelig sammenheng. Antall uteksaminerte kandidater med høyere grad i statsvitenskap var 121 i 2003 (mot 93 i 1993). Til sammenlikning ble det uteksaminert 63 kandidater med samfunnsøkonomisk høyere grad og 80 kandidater med høyere grad i sosiologi i 2003 (Norsk institutt for studier av forskning og utdanning: Kandidatundersøkelsen 2003).

I dag finnes tunge statsvitermiljøer på alle de fire universitetene og på noen høyskoler. I tillegg har Norge en stor instituttsektor som omfatter en rekke statsvitere.

3.1. Generelle mål og utfordringer

Norsk statsvitenskap har som mål å hevde seg på et høyt akademisk nivå. Derfor må forskningen være forankret i den internasjonale fagdebatten, men også evne å reise nye problemstillinger. Prosjektene skal stimulere utviklingen av spesialkompetanse på felt der forskningen kan bidra internasjonalt og skal samtidig ha normativ og empirisk interesse for norsk debatt og institusjonsutvikling.

Videre er det et mål at undervisning på alle nivåer skal være forskningsbasert, det vil si at en stor del av de som underviser selv er aktive på feltet. Formidling av kunnskap og ferdigheter skal i hovedsak foregå gjennom undervisning og vitenskapelig publisering, men det er også viktig å opprettholde bred deltakelse i den offentlige debatt gjennom media, foredragsvirksomhet og utvalgsarbeid. Det må derfor legges vekt på formidling av statsvitenskapelig kompetanse både i de vitenskapelige miljøer, til oppdragsgivere og til allmennheten.

Statsvitenskap som fag står overfor utfordringer på flere plan: a) Fra nye forståelsesformer i forskningen selv, b) fra nye organisatoriske, administrative og økonomiske rammebetingelser og c) fra nye forventninger og endringsprosesser i offentligheten. Nye forståelsesformer i forskningen er knyttet til omfattende samfunnsendringer. Dette gjelder for eksempel politikken endrede vilkår som følge av nye deltakerformer, økt rettsliggjøring og markedsrett så vel som maktforskyvning fra lokale og nasjonale institusjoner til

overnasjonale organer. Slike utviklingstrekk stiller krav til statsvitenskapens evne til å arbeide både tverrsektorielt og tverrfaglig.

Organisatoriske, administrative og økonomiske rammebetingelser er endret som følge av innføringen av ny finansieringsmodell for universitets- og høyskoler, studiereformen og iverksetting av revidert universitets- og høyskolelov. Disse punktene diskuteres nærmere i del 4.

Spesielle utfordringer er knyttet til forholdet mellom universitets- og høyskolesektoren på den ene siden og instituttsektoren på den annen. Tradisjonelt har det eksistert en arbeidsdeling mellom de to sektorene. Instituttsektoren har i stor grad vært orientert mot et oppdragsmarked og har drevet anvendt forskning. Ansatte statsvitere deltar ofte i fler- og tverrfaglige forskergrupper, samtidig som en stor andel av prosjektene er rettet inn mot oppdragsgivernes mer spesifikke behov. Universitets- og høyskolesektoren har hatt grunnforskning og forskningsbasert undervisning som sine kjerneoppgaver. Forskningen har vært disiplinorientert, og den har som oftest hatt et generaliserende siktemål. Etter utvalgets mening er det i dag tendens til en nedbrytning av denne arbeidsdelingen, blant annet grunnet innføringen av nye finansieringsformer og etableringen av en rekke randsonesentra.

3.2 Evaluering av norsk statsvitenskap

I evalueringsrapporten ”Statsvitenskapelig forskning i Norge. Status og utfordringer” trekkes det følgende hovedkonklusjoner om norsk statsvitenskapelig forskning:

Utvalget mener at norsk statsvitenskapelig forskning kan hevde seg på de fleste områder i sammenlikning med de andre nordiske land (...). Disiplinen er imidlertid preget av store kvalitetsforskjeller mellom de beste og de mindre gode fagmiljøer (...). Tematisk bærer norsk statsvitenskap preg av en sterk anvendt orientering og analysene av publiseringsmønstrene viser at det i flere av miljøene publiseres mange arbeider i rapporter uten anvendelse av et tradisjonelt faglig peer review system. Utvalget ser med skepsis på at en så stor del av forskningsressursene kanaliseres via program- og prosjektforskning på bekostning av frie midler (s 11).

Evalueringsrapporten inneholder anbefalinger rettet mot de enkelte forskningsmiljøer (kapittel 2-5). Rapporten gir ikke konkrete anbefalinger på et mer overordnet nivå. De vurderinger som gjøres om fagets utvikling, er utformet som ”forenklede utsagn”. Fagplanen tar opp evalueringsrapportens mer detaljerte utsagn i tilknytning til del 5.

Evalueringen av norsk statsvitenskap ble foretatt i en periode med raske omskiftninger og reformer i universitets- og høyskolesektoren. Rammebetingelsene for forskningen, så vel som for undervisningen, har derfor endret seg siden evalueringen ble gjennomført. Etter fagplanutvalgets oppfatning må evalueringsrapportens konklusjoner drøftes i lys av de nye rammevilkårene.

3.3 Konklusjon

Fagplanutvalget er av den oppfatning at den største utfordringen for norsk statsvitenskap er å sikre at kvaliteten på forskningen holder et solid internasjonalt nivå. Utvalget mener derfor at bevillende myndigheter, så vel som den enkelte institusjon, bør legge forholdene bedre til rette for nysgjerrighetsdrevet og problemorientert forskning. Videre bør norsk

statsvitenskapelig forskning kjennetegnes av metodologisk og teoretisk pluralisme og samfunnsmessig relevans.

I det følgende gis først en oversikt over rammebetingelser for norsk statsvitenskapelig forskning, og deretter følger utvalgets anbefalinger for å styrke forskningen.

4 Nærmere om rammebetingelser for statsvitenskapelig forskning

4.1 Organisatoriske rammer

Statsvitenskapelig forskning foregår dels i universitets- og høyskolesektoren og dels i instituttsektoren. Foreløpige tall viser at det i 2003 var ansatt 111 personer i vitenskapelige stillinger ved de statsvitenskapelige enheter i UoH-sektoren og 129 personer med statsvitenskapelig bakgrunn i instituttsektoren, til sammen 240 personer. Statsvitenskap er således et nokså stort fag innen samfunnsvitenskapelig forskning, men likevel mindre enn sosiologi og betydelig mindre enn økonomifaget (se tabell 1).

Tabell 1: Forskerårsverk, 2003*. Tall for 1999 i parentes.

	UoH-sektoren	Instituttsektoren	Til sammen
Statsvitenskap	111 (95)	129 (138)	240 (233)
Sosiologi	137 (120)	214 (191)	351 (311)
Økonomi	398 (275)	227 (244)	625 (519)

* Tallene for 2003 er foreløpige.

Kilde: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU), Forskerpersonalregisteret.

I forskningsstatistikken omfatter instituttsektoren alle institusjoner med FoU som ikke kan tilordnes kategoriene næringslivet eller universitets- og høyskolesektoren. Den norske instituttsektoren er stor og heterogen: Enhetene har ulike oppgaver og målgrupper, ulik bakgrunn, finansieringsgrunnlag, organisasjons- og tilknytningsformer. For de samfunnsvitenskapelige institusjonene er sektoren geografisk konsentrert med en hovedvekt på østlandsområdet.

Revidert universitets- og høyskolelov gir universitets- og høyskolesektoren nytt spillerom for å organisere oppdragsfinansiert FoU i egne randsonelinstitusjoner som har kompetanse og tid til å administrere og organisere store (nasjonale og internasjonale) prosjekter. Dette kan over tid innebære at universiteter og høyskoler vil få en bredere kontaktflate med instituttsektoren, både i form av samarbeid og konkurranse. Arbeidsdelingen i FoU-systemet vil i så fall endres.

4.2 Finansieringsrammer

4.2.1 Generelle trekk

Samfunnsfagenes sterke stilling er et særtrekk ved Norge sammenliknet med de fleste OECD-land. Totale FoU-utgifter for samfunnsvitenskap utgjorde om lag 10 prosent av totale FoU-utgifter i instituttsektoren og universitets- og høyskolesektoren i 2001 (Wendt 2001).

Instituttsektoren er i stor grad avhengig av et prosjekt- og oppdragsmarked, men mottar samtidig basisbevilgning fra Norges forskningsråd eller andre kilder. For de samfunnsvitenskapelige instituttene som i NIFUs statistikk er definert som nasjonale, utgjør basisbevilgningen i gjennomsnitt 25 prosent av de totale inntekter og for de regionale instituttene er tilsvarende tall 14 prosent (Brofoss og Sivertsen 2003). Her er det store variasjoner mellom enhetene.

Norges forskningsråds samlede bevilgninger til samfunnsfag har økt de senere år, fra ca 570 mill kr i 1999 til over 850 mill kr i 2004. Tabell 2 viser at støtten til faget statsvitenskap var på omlag 43 mill kr i 2004. Bevilgningen til statsvitenskap var imidlertid betydelig mindre enn til sosiologi og økonomi, men tallene bør ses i forhold til antall forskerårsverk. Totalbildet viser at bevilgningen til fler- og tverrfaglig forskning ("fellesfaglig samfunnskunnskap") er økende. Denne kategorien er fordoblet i perioden fra 1999 til 2004, og utgjør nå 2/3 av de totale bevilgninger til samfunnsfagene. En god del av denne fler- og tverrfaglige forskningsaktiviteten involverer også statsvitenskapelige miljøer, og dette gjør at tallene for bevilgning til faget statsvitenskap isolert sett ikke gir noe dekkende bilde av situasjonen for faget og miljøene som helhet.

Tabell 2: Total NFR-bevilgning til samfunnskunnskap, totalt og noen utvalgte fag, i mill kr, 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Fellesfag samfunnskunnskap	258,6	306,7	351,8	424,5	477,1	527,1
Statsvitenskap	41,7	47,5	47,1	39,8	40,5	43,0
Sosiologi	61,4	66,9	65,8	62,0	71,0	69,4
Økonomi	127,9	125,7	110,5	102,8	106,8	102,5
Totalt	573,1	650,4	687,9	737,3	809,5	857,9

Kilde: Norges forskningsråd.

Den samlede tildelingen til statsvitenskap har vært relativt stabil de siste årene, men det er en tendens til at en større andel av bevilgningene går til frittstående prosjekter og at andelen til programmer er synkende over tid. Dette representerer en endring fra 1990-tallet. Videre har universitetene fått en mindre andel av samlet bevilgning de senere år, mens instituttsektoren har økt sin andel. Veksten i instituttsektoren skyldes i hovedsak midler tildelt ett senter for fremragende forskning. Nedgangen i tildeling til universitetene kan skyldes Makt- og demokratiutredningen, overføring fra universitetene til randsoneinstituttene eller at universitetsmiljøene sender færre søknader til Forskningsrådet enn tidligere. Tabellene 3 og 4 nedenfor viser de nevnte tendensene.¹

Tabell 3: Total NFR-bevilgning til statsvitenskap i mill kr, 1999-2004, fordelt på virkemiddelbruk

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Diverse FoU	4,1	11,0	6,4	8,2	2,5	1,8
Felleskostnader	0	0	0	1,1	1,3	1,1
Frie prosjekter	5,5	5,8	8,0	6,1	8,4	12,2
Infrastruktur	1,6	1,6	1,6	0	8,3	9,6
Programmer	30,5	29,0	31,1	24,5	20,0	18,3

Kilde: Norges forskningsråd.

¹ Diverse FoU-aktiviteter omfatter blant annet Makt- og demokratiutredningen, som startet i 1998 og ble avsluttet i 2003 (se forøvrig Østerud, Engelstad og Selle 2003). Finansieringen av dette prosjektet forklarer mye av variasjonene i utgifter til diverse FoU. Frie prosjekter omfatter blant annet midler til fagkomiteen for samfunnsvitenskap og fri prosjektstøtte, miljø og utvikling. Infrastruktur omfatter strategiske instituttprogrammer og, fra 2003, et senter for fremragende forskning, hvilket forklarer det meste av økningen i tildeling i 2003-2004.

Tabell 4: Total NFR-bevilgning til statsvitenskap i mill kr, 1999-2004, fordelt på institusjonstype

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Diverse	-3,0	-1,9	3,8	6,0	1,3	2,4
Høgskolene	1,7	2,4	2,6	1,6	1,0	0,6
Institutter	18,6	18,5	15,1	14,2	22,3	24,6
Næringsliv	0,8	0,7	0	0	0	0
Universitetene	24,0	27,6	24,5	17,8	15,8	14,7
Utland	0,3	0,8	1,0	0,3	0,1	0,7

Kilde: Norges forskningsråd.

4.2.2 Ny finansieringsmodell for universiteter og høgskoler

Fra 2003 er det innført ny finansieringsmodell for universiteter og høgskoler. Modellen innebærer et skifte fra aktivitetsstyring til resultatstyring, der en større del av finansieringen av utdanningsinstitusjonene er avhengig av oppnådde resultater. På denne måten påvirker den faglige aktiviteten fremtidige økonomiske rammer direkte. Bevilgningene består av tre hovedkomponenter: en basiskomponent, en resultatbasert undervisningskomponent og en forskningskomponent der det vektlegges en resultatbasert omfordeling av midler.

Basiskomponenten er bestemt som et resultat av en historisk fastsatt budsjetttramme og skal sikre stabilitet samt ta hensyn til særkostnader knyttet til spesielle aktiviteter eller politisk fastsatte mål. Basiskomponenten utgjør i gjennomsnitt om lag 60 prosent. Undervisningskomponenten beregnes på grunnlag av faste satser for antall gjennomførte vektall, kandidater og utvekslingsstudenter og utgjør i gjennomsnitt om lag 25 prosent. Det er i første rekke innenfor denne komponenten at instituttene innenfor universitets- og høgskolesektoren kan endre sine økonomiske rammevilkår. Forskningskomponenten består av øremerkede strategimidler til utstyr og stillinger samt insentivmidler knyttet til antall kandidater, eksterne forskningsmidler og førstestillinger. Ved UiO har man for eksempel vedtatt at doktorgrader skal gi uttelling med en stykkpris på 300 000 kr og denne stykkprisen er nokså tilsvarende ved de andre universitetene. Forskningskomponenten utgjør i gjennomsnitt om lag 15 prosent, men skal økes opp mot 25 prosent, hvilket innebærer at basiskomponenten vil reduseres til omlag 50 prosent ved UiO. Her er det imidlertid noe variasjoner mellom instituttene, men hovedtendensen er at basiskomponenten går ned.

I forslaget til statsbudsjett for 2003 signaliserte Utdannings- og forskningsdepartementet et ønske om å utvikle publikasjonsdata som resultatindikator innenfor forskningskomponenten. Det pågår et arbeid ved Universitets- og høgskolerådet med sikte på å utvikle felles registre for vitenskapelige publiseringskanaler i universitets- og høgskolesektoren. Arbeidet skal leveres ved utgangen av 2004. Ved UiO har det vært utredet hvordan vitenskapelig kvalitet gjennom publisering kan brukes som fordelingskomponent, det såkalte "tellekantsystemet". Utredningen skal også kunne brukes ved de andre norske universitetene.

Finansieringsmodellen gjelder på institusjonsnivå, og det enkelte universitet/høgskole har stor frihet til å tilpasse modellen til interne forhold.

4.3 Administrative rammer

4.3.1 Studiereformen

Med studiereformen er det innført en ny og felles gradsstruktur for universiteter og høyskoler (bachelor, master og PhD). Det skal benyttes internasjonale ECTS-standarder (European Credit Transfer System) for å beregne normert studietid, og for karakterfastsetting.

Studiereformens formål er blant annet å gi hver enkelt student tettere oppfølging gjennom regelmessig tilbakemelding gjennom studieåret, bedre veiledning og mer seminarorienterte undervisningsformer. Lærestedene er ansvarlige for å opprette og legge ned tilbud på alle nivåer. Studieprogrammet, som fører frem til en bachelor- eller mastergrad, skal bygges opp dels av obligatoriske og dels av valgfrie moduler. Studieåret er utvidet i forhold til tidligere og dets omfang settes sammen av modulene.

Studiereformen skal gi et mer omfattende undervisningstilbud, samtidig som det stilles store krav til forskningens status nasjonalt og internasjonalt. Det er en betydelig oppgave å imøtekomme begge disse målsettingene samtidig.

4.3.2 Ledelse

I forbindelse med iverksettelsen av revidert universitets- og høyskolelov, forutsatte Utdannings- og forskningsdepartementet at institusjonene skulle gjennomgå sin organisasjonsstruktur. Den reviderte loven gir enhetene utvidete fullmakter, for eksempel hva gjelder valg av modell for ledelse. De ulike statsvitenskapelige universitetsinstitutter kan dermed velge ulike løsninger.

4.4 Nærmere om instituttsektoren

Utdannings- og forskningsdepartementet har begynt en gjennomgang av den norske instituttsektoren som en del av arbeidet med en ny forskningsmelding. Et sentralt tema er valg av virkemidler for å påvirke hvordan instituttene spiller sammen med øvrige aktører i FoU-systemet. Gjennomgangen skal utføres i løpet av 2004.

De samfunnsfaglige instituttene skiller seg tradisjonelt fra de statsvitenskapelige enhetene i universitets- og høyskolesektoren ved at forskningen i større grad har anvendt karakter, staben er flerfaglig sammensatt og oppdragsinntekter utgjør størsteparten av inntektene. Det er en utfordring for instituttsektoren å styrke den disiplinære statsvitenskapelige kompetansen, ikke bare av hensyn til faget i seg selv, men også fordi det statsvitenskapelige bidraget til den fler- og tverrfaglige forskningen må bygge på et solid faglig grunnlag. Betydelige deler av virksomheten i instituttsektoren er rettet inn mot oppdragsgivernes spesifikke behov for å fremskaffe et forskningsbasert beslutningsgrunnlag, herunder evaluering av forsøk og reformer. De fleste av oppdragsgiverne er primært opptatt av forskningens bidrag til egen problemløsning.

Flere forhold innebærer en endring av de generelle rammebetingelsene for instituttsektoren. Disse er blant annet omhandlet både i NIFU-rapporten om De samfunnsvitenskapelige instituttene forfattet av Karl Erik Brofoss og Gunnar Sivertsen (NIFU skriftserie 3/2004) og i notat av 10. februar 2004 fra Utdannings- og forskningsdepartementet. Vi finner spesielt grunn til å trekke frem tre forhold:

Det nye finansieringssystemet for universitets- og høyskolesektoren innebærer større konkurranse i oppdragsmarkedet. Det forventes at universitets- og høyskolesektoren vil komme til ytterligere å øke sin eksterntfinansierte virksomhet og at det vil vokse fram nye enheter i randsonen rundt universiteter og høyskoler. Disse enhetene vil kunne komme til å konkurrere med etablerte institutter om ressurser fra Forskningsrådet, departementer og andre oppdragsgivere. Denne situasjonen gjelder særlig i Oslo-området, hvor det finnes en stor instituttsektor. For andre landsdeler er situasjonen noe annerledes. Her representerer randsektorene en reell utvidelse av arbeidsmarkedet for statsvitere, og kan også på sikt bidra til en forskyvning av kvantiteten av statsvitenskapelig forskning fra Oslo til andre deler av landet.

Internasjonaliseringen: Dette er et punkt av stor relevans både for instituttsektoren og for universitets- og høyskolesektoren. Norges bidrag til EUs rammeprogrammer og utviklingen av et mulig europeisk forskningsråd bidrar til en ytterligere skjerping av konkurransen om forskningsmidler. På sikt er det et spørsmål om norske oppdragsgivere (både Forskningsrådet, departementer og andre) vil legge mindre vekt på nasjonale grenser når det utlyses midler for å dekke forskningsbehov.

Framveksten av kommersielle utredningsinstitutter: Konkurransesituasjonen for instituttsektoren forsterkes ved at det har vokst fram en kommersiell utredningssektor.

5 anbefalinger

5.1 Finansielle støtteformer

I sin uttalelse om finansielle støtteformer uttrykte det nordiske evalueringsutvalget skepsis til at en så stor del av forskningsressursene kanaliseres via program- og prosjektforskning på bekostning av frie midler, at mange miljøer kjennetegnes av en sterk grad av anvendt (oppdragsfinansiert) forskning og for at enkelte departementer og Forskningsrådet har stor innflytelse på emnevalg. Evalueringen påpekte at disse forholdene får uheldige konsekvenser for den vitenskapelige formidlingen.

Dette utvalget mener at det i hovedsak er grunn til å støtte opp om evalueringsrapportens konklusjoner, men at disse på enkelte punkter må nyanseres.

Forskningsrådet prioriterer i større grad enn tidligere forskerinitierte frittstående prosjekter gjennom for eksempel FRISAM og FRIMUF. FRISAMs budsjett for 2005 er på vel 43 mill. kr. og er foreslått med vekst utover dette. Anbefalt ramme for søknader er fra omlag 300 000 kr. til 1-2 mill. kr. årlig. Fagplanutvalget ser positivt på denne utviklingen, men mener at for stor andel av ressursene innen samfunnsvitenskap fortsatt går til programsatsinger. Utvalget anbefaler at Forskningsrådet øker andelen frittstående prosjekter ytterligere.

Forskningsrådet ønsker fremover å satse på større forskerinitierte prosjekter, "Storforsk" (tidligere "Store fri"). Fagplanutvalget støtter tiltaket fordi det legger vekt på den nysgjerrighetsdrevne forskningen. Utvalget mener at det for større og langvarige satsninger bør innføres fagfellebedømmelse ved avslutningen av programmene, i tillegg til ved igangsettingen.

Samtidig er det grunn til å peke på behovet for økonomisk støtte til mindre eller mellomstore satsinger. Grunnforskning og innovasjon krever ressurser også til enkeltforskere. I noen tilfeller defineres problemstillinger av mer avgrenset karakter, men som ikke desto mindre er faglige interessante og innovative. Utvalget etterlyser derfor en sterkere satsing på "Lille fri", det vil si støtte også til prosjekter med en mer begrenset kostnadsramme, i tillegg til satsingen på de store, tverrfaglige prosjektene. Det foreslås derfor at en andel av midlene øremerkes mindre prosjektsøknader (forskerprosjekter). For å unngå unødig grad av byråkratisering, kan slike søknader vurderes internt i Forskningsrådet. Dette forutsetter at Forskningsrådet styrker sin egne fagkompetanse, for eksempel ved midlertidig tilsetting av høyt kvalifiserte forskere som disiplinansvarlige.

Basisbevilgningen differensieres i tråd med instituttens grunnforskningsinnsats. Tilsetting og veiledning av Ph.D.-studenter vektlegges, sammen med publisering i tidsskrifter med referee-ordning og bøker på akademiske forlag. Når det gjelder de siste punktene, bør internasjonal publisering gi størst uttelling.

På samme tid må forskningsmiljøene bruke de muligheter som allerede er generert fra Forskningsrådets side. Dette gjelder både i forhold til store satsninger, men også i forhold til for eksempel forskerprosjekter, personlige doktorgrads- og postdoktorgradsstipend og

strategiske instituttprosjekter, SIP. I søknader om SIP-midler bør instituttledelsen sette av ressurser til småskalaforskning.

5.1.1 Anbefalinger

Fagplanutvalgets anbefalinger til Norges forskningsråd

- Det legges ytterligere vekt på frittstående prosjekter.
- En andel av midlene øremerkes mindre prosjektsøknader (forskerprosjekt). Dette forutsetter at Forskningsrådet styrker sin egen fagkompetanse, for eksempel ved midlertidig tilsetting av høyt kvalifiserte forskere som disiplinansvarlige.
- Det innføres fagfellebedømmning ved avslutningen av store satsninger.
- Basisbevilgningen differensieres i tråd med instituttens grunnforskningsinnsats. Publisering i tidsskrifter med fagfellevurdering og bøker på akademiske forlag vektlegges, og internasjonal publisering bør gis størst vekt. I tillegg gis det uttelling for tilsetting og veiledning av Ph.D.-studenter.

Fagplanutvalgets anbefalinger til forskningsmiljøene

- Miljøene definerer strategiske instituttprosjekter. Midler settes av til småskalaforskning.

5.2 Forskningsstrategier

Evalueringsutvalget ga i sin rapport uttrykk for at norsk statsvitenskapelig forskning kan hevde seg på de fleste områder i sammenlikning med de andre nordiske land, men påpekte at det finnes store kvalitetsforskjeller *mellom* miljøene og *innenfor* det enkelte miljø. I den sammenheng etterlyste man en mer systematisk utvikling av spisskompetanse samt mer vekt på internasjonal orientering og publisering. Fagplanutvalget ønsker å rette søkelyset mot tiltak som kan legge forholdene til rette for en slik utvikling. Tiltakene som foreslås vil ha ulik relevans for universitets- og høyskolesektoren på den ene siden og instituttsektoren på den annen.

5.2.1 Nærmere om forholdet mellom forskning og undervisning

Evalueringsutvalget påpekte at det ikke hadde hatt mulighet til å få et avklart bilde av hvordan studiereformen ville innvirke på norsk statsvitenskapelig forskning. Vi mener at det er nødvendig å vurdere konsekvensene av reformen her.

Norsk statsvitenskap har opplevd en økt studenttilstrømning de senere år. Som følge av studiereformen har undervisningen fått økt oppmerksomhet. Reformen forutsetter omfattende veiledning og skrivetrening samt nye evaluerings- og undervisningsformer.

Reformen har også hatt konsekvenser for lengden på semestrene. Oppstart er helt i begynnelsen av januar/august, og undervisningen er organisert slik at det i praksis er lite sammenhengende tid tilbake til å drive forskning. Denne organiseringen vanskeliggjør deltakelse på flere av de større internasjonale konferansene i statsvitenskap, som er i slutten av august/begynnelsen av september. Samme problem gjør seg gjeldende med hensyn til den årlige fagkonferansen i statsvitenskap, som har pleid å finne sted i første eller andre uke i januar.

Samtidig stilles det store krav til forskningens status nasjonalt og internasjonalt. De signaler som gis legger opp til at norsk samfunnsforskning skal holde en standard som kan måle seg med de beste miljøene internasjonalt. Her kan nevnes utvikling av spisskompetanse gjennom forskergrupper, publisering i ledende internasjonale fagfellebedømte tidsskrifter, samt omfattende nettverksbygging.

Det er en stor utfordring å imøtekomme målsettingene både på utdannings- og forskningssiden. En undersøkelse foretatt av Norsk institutt for studier av forskning og høyere utdanning viser at norske universitetsansatte i gjennomsnitt bruker rundt en tredjedel av sin arbeidstid til forskning (Sandberg, Nordli og Stensaker, 2003). Dette er mindre enn Sverige og Finland der universitetsansatte bruker mellom 40-50 prosent av sin tid til forskning. Det er også langt under den definerte andelen som satt av til henholdsvis forskning, administrasjon og undervisning i faste vitenskapelige stillinger (45/10/45).

Tid er i økende grad blitt et knapphetsgode for ansatte på universiteter og høyskoler, og forskningen er blitt skadelidende som følge av dette. Forskning skiller seg fra mye annen virksomhet gjennom sitt krav til fordypning og konsentrasjon. I viktige faser av forskningsprosessen, som utforming av problemstilling, teoriutvikling og syntetisering, krever den forskerens hele og fulle oppmerksomhet over lang tid. Fagplanutvalget ser derfor med bekymring på de ressursbehov studiereformen har krevd og de konsekvenser den synes

å ha for forskningens vilkår. Utvalget mener at oppmerksomheten nå primært må rettes mot forskningen.

Forskningsbetingelsene for de vitenskapelige ansatte må bedres. Dette stiller krav til det offentlige vilje til å tilføre de nødvendige ressurser. På samme tid ligger det et ansvar i miljøene. Dette kommer vi tilbake til i neste punkt.

5.2.2 Faglig ledelse

Evalueringsutvalget påpekte at norsk statsvitenskap på institusjonsnivå verken er kjennetegnet av sterk intern ledelse, strategisk planlegging eller anvendelse av et kvalitetsbasert motivasjonssystem. Det ble foreslått tiltak for nasjonal koordinering og samarbeid mellom fagområder som mulige virkemidler for å bidra til faglig utvikling og å oppnå bedre ressursutnyttelse.

Fagplanutvalget mener at det er viktig med en aktiv forskningsledelse for å stimulere til forskning nasjonalt og internasjonalt, jf iverksettelsen av revidert universitets- og høgskolelov (pkt. 4.3.2). Ledelsen på det enkelte institutt bør oppmuntre til samarbeid innen enhetene der dette faller naturlig i forhold til de ansattes forskningsprofil og interesser. Det er imidlertid viktig at interne forskergrupper ikke får preg av å bli ”presset sammen”, slik at det hindrer et naturlig samarbeid mellom kolleger ved andre nasjonale og internasjonale institusjoner.

Det må tas hensyn til fagets tradisjon for samarbeid på tvers av enhetene. Samfunnsvitenskapene generelt og statsvitenskap mer spesielt er i mange tilfeller orientert mot en prosjektorganisering der enkeltforskere samarbeider i større grupper av internasjonale nettverk. Ofte er denne type nettverk kjennetegnet av at én eller to nasjonale spesialister fra en rekke land sammen danner en større forskergruppe.

For å videreutvikle grupper på felter der enhetene allerede har en robust forskningskompetanse, er det også viktig med en bevisst rekrutteringsstrategi. På den måten sikres både kontinuitet og innovasjon.

Forskningsmiljøene må bidra til å sette sitt preg på de forskningssatsingene som iverksettes. Miljøene bør ikke bare engasjere seg som mottakere av finansielle midler til egen forskningsevne, men også som premissleverandører overfor Forskningsrådet når det gjelder tematiske satsinger. Institusjonenes representanter må være aktive på de viktigste forskningspolitiske arenaene, særlig i forhold til de programsatsingene som Forskningsrådet vil iverksette. Rent konkret bør institusjonenes ledelse gi rom for at medarbeiderne kan delta i Forskningsrådets aktiviteter, ikke bare som forskere, men også som programutformere og beslutningstakere. For å stimulere til slik innsats må ledelsen ved den enkelte institusjon sette av de nødvendige ressurser, for eksempel i form av redusert undervisningsplikt, tildeling av månedsverk fra basisbevilgningen og liknende.

Videre er det sentralt at universitetsinstituttene spiller en aktiv rolle i forholdet til fakultetene, og kommer med innspill til forskningsområder det bør satses på.

Det er viktig at forholdene legges til rette for sammenhengende forskningstid for de faglige ansatte. Sentrale virkemidler vil være organisering av arbeidstiden slik at dette blir mulig. Dette kan gjøres som individuelle tilpasninger gjennom avtaler mellom den enkelte ansatte og instituttleder, eller som institusjonelle tilpasninger. Flere tiltak er mulige innenfor

kvalitetsreformens intensjoner. Fagplanutvalget foreslår at institusjonene vurderer følgende tiltak:

- Innføring av forskningssemester ved universitetsinstituttene. Forskningssemester avvikles ved egen institusjon og kommer i tillegg til ordningen med forskningstermin.
- Undervisningsarbeidet for den enkelte ansatte organiseres normalt slik at all ordinær undervisning og veiledning (unntatt veiledning av masteroppgaver og doktorgrader) gjennomføres i ett av to semestre.
- Inndeling av semesteret i undervisningsbolker på for eksempel 10 uker, slik at en ansatt kan undervise intensivt i denne perioden for deretter å få tid til forskning.
- Omorganisering av forelesningstiden, slik at januar og august blir frigjort til forskningsaktiviteter og selvstudium for studentene.
- Innføring av regelmessige kompetanseutviklingsterminer i instituttsektoren.

I tillegg kan et aktuelt tiltak være at universitetsinstituttene foretar mer systematiske innkjøp av undervisningstjenester fra instituttsektoren.

5.2.3 Publisering

Evalueringsutvalget hevdet at norsk statsvitenskap er lite synlig i det internasjonale forskersamfunn, om man legger siteringer til grunn. Synligheten er imidlertid større om man tar prosjektarbeid og annen nettverksdeltakelse samt publisering i antologier i betraktning. Samtidig rettet evalueringsutvalget kritikk mot instituttsektoren – og i noen grad høgskolene – når det gjaldt disse institusjonenes publiseringsprofil: ”(...) det publiseres relativt mange arbeider i rapporter uten anvendelse av et tradisjonelt faglig peer review system. Man forsømmer dermed å publisere på en vitenskapelig kvalitetsbevisst måte og slik at forskningen blir synlig utenfor Norge” (side 98).

Fagplanutvalget ser behovet for en klarere publiseringsstrategi innen enkelte forskningsmiljøer. Samtidig ønsker utvalget å understreke at deler av norsk statsvitenskap fremstår med en solid faglig profil. En nylig publisert rangering av statsvitermiljøene innen universitetene i Europa viser således at flere av fagmiljøene i Norge holder en høy internasjonal standard (Hix 2004). Studien dokumenterer imidlertid at publiseringsprofilen er ujevn, og i likhet med evalueringen av faget viser den at mange fagmiljø har for lav publiseringsgrad, særlig i forhold til internasjonale publikasjoner i fagfellebedømte tidsskrift. Det er derfor behov for en bred satsing i forhold til 1) å styrke de ansattes muligheter til forskning og 2) å få forskningen publisert 3) på et tilstrekkelig høyt nivå.

Utvalget mener generelt at det er viktig med vitenskapelig publisering nasjonalt og internasjonalt, jf pkt. 5.2.2. Forskningsrådet må forutsette troverdige planer om vitenskapelig publisering ved tildelings av midler. Miljøene bør oppmuntres til i økende grad å publisere sine forskningsresultater i internasjonale og nasjonale tidsskrifter med fagfellebedømming og bøker på eksterne forlag. Publiseringen i interne rapportserier kan med fordel begrenses til tilfeller der slik publisering er nødvendig av hensyn til oppdragsgiverne eller med sikte på mer fullstendig dokumentasjon. Ofte kan dette gjøres i form av elektronisk publisering. Når det gjelder publisering i internasjonale tidsskrift, kan utvikling av publiseringsplaner for det enkelte miljø være et viktig steg, herunder deltakelse på nasjonale og internasjonale konferanser. Gode insentivsystemer er i denne sammenheng av betydning. Et mulig virkemiddel for å øke kvaliteten på den vitenskapelige publiseringen, er å utarbeide systemer

som belønner kvalitet (særlig publisering i de beste fagtidsskriftene). I tillegg vil det være nyttig å avsette midler til språkvask og eventuelt til oversettelse.

Videre må forskningsmiljøene stimuleres til å ta på seg redigering av nasjonale og internasjonale tidsskrifter med fagfellebedømming. Det økte vekten på kvalitetskontroll gjennom fagfellebedømte tidsskrifter, krever at tidsskriftene får et solid fundament.

Når det gjelder instituttsektoren mer spesielt, kan sider ved publiseringsprofilen føres tilbake til den oppdragsbaserte finansieringsmodellen. Korte tidsfrister og kravet om beslutningsrelevante rapporter går ikke alltid sammen med tanken om ”en akademisk og vitenskapelig kvalitetsbevisst publiseringsmåte på et høyt internasjonalt nivå”. Oppdragsgivere, med unntak av Norges forskningsråd, har ofte begrenset interesse for det generaliseringspotensialet som ligger i det empiriske datagrunnlaget og de vurderinger som fremkommer i slike prosjekter.

Det er imidlertid grunn til å peke på at publiseringsmønsteret også har sammenheng med den kulturen for publisering som finnes innen flere av oppdragsinstituttene. Det er viktig at både oppdragsgiver og forskere definerer vitenskapelige artikler som ett av sluttproduktene til et prosjekt og sette av tilstrekkelig tid til slik publisering innenfor prosjektets ramme. Generelt bør forholdene legges til rette for en bedre utnyttelse av det generaliseringspotensialet mange av de anvendte prosjektene har, blant annet gjennom komparative tverrsektorielle studier. Et virkemiddel er at UoH-sektoren og instituttsektoren i økende grad samarbeider om søknader til Forskningsrådet. Samarbeid kan for eksempel formaliseres i form av utvekslingsordninger, felles prosjekter eller liknende.

5.2.4 Anbefalinger

Fagplanutvalgets anbefalinger til Norges forskningsråd

- Støtten til prosjektsøknader forutsetter troverdige planer for vitenskapelig publisering.

Fagplanutvalgets anbefalinger til forskningsmiljøene

- Universitetsinstituttene er aktive overfor fakultetene med innspill til nye satsingsområder.
- Miljøene avsetter tidsressurser som gjør det attraktivt for medarbeiderne å delta i prosessen mot utviklingen av nye satsinger.
- Det legges til rette for sammenhengende forskningstid for de faglige ansatte, gjennom individuelle avtaler og institusjonelle tiltak som for eksempel:
 - Innføring av forskningssemester ved universitetsinstituttene. Forskningssemester avvikles ved egen institusjon og kommer i tillegg til ordningen med forskningstermin.
 - Organisering av undervisningsarbeidet for den enkelte ansatte slik at all ordinær undervisning og veiledning (unntatt veiledning av masteroppgaver og doktorgrader) gjennomføres i ett av to semestre.
 - Inndeling av semesteret i undervisningsbolker på for eksempel 10 uker, slik at en ansatt kan undervise intensivt i denne perioden for deretter å få tid til forskning.
 - Omorganisering av undervisningstiden, slik at januar og august blir frigjort til forskningsaktiviteter.

- Innføring av regelmessige kompetanseutviklingsterminer i instituttsektoren.
- Universitetsinstituttene vurderer mer systematisk innkjøp av undervisningstjenester fra instituttsektoren.
- Det enkelte miljø overveier ulike typer insentivsystemer for publisering i velrenomerte internasjonale tidsskrifter.
- Prosjektsøknadene inneholder konkrete og troverdige planer om vitenskapelig publisering, herunder publisering i internasjonale fagfelleverderte tidsskrifter.
- Det settes av månedsverk for artikkelskriving når miljøene definerer publiseringsplaner i søknadene, slik at materiale fremskaffet i oppdragsfinansierte prosjekter kan utnyttes i forbindelse med vitenskapelig publisering.
- Miljøene avsetter midler til støtte til språkvask og eventuelt til oversettelse, både i tilknytning til publisering og til presentasjon på internasjonale konferanser.
- Miljøene vurderer tiltak som kan bedre samarbeidet mellom universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren, som å samarbeide om søknader til Forskningsrådet, felles prosjekter, utvekslingsordninger eller liknende.

5.3 Rekruttering

5.3.1 Forskerutdanningen

I evalueringsutvalgets rapport het det om forskerutdanningen at doktorgradsstudentene ofte har en lav gjennomstrømningshastighet, og at de i stor grad er knyttet opp til og avhengige av frittstående forskningsinstitutter. Det ble i den sammenheng etterlyst bedre kollegiale miljøer for forskerutdanningen.

Forskerutdanningen i statsvitenskap inkluderer mange doktorgradsstudenter. I løpet av de 10 siste årene er det uteksaminert i overkant av 100 kandidater med graden dr.polit. i statsvitenskap. Om lag 40 prosent er kvinner (jfr. direkte kontakter med universitetsinstituttene). Det er ingen sikre tall for gjennomstrømningshastighet. I NIFU-rapport nr. 3, 2002 har Olaf Tvede dokumentert at omlag en tredel av dr.polit.studentene hadde disputert 5,5 år etter opptak, og at om lag halvparten hadde disputert etter 7,5 år. Kvinner brukte i gjennomsnitt lenger tid enn menn og hadde i større grad avbrudd i form av permisjoner. Imidlertid påpekes det at det hefter en del usikkerhet ved tallene, og at de heller ikke tar høyde for eventuelle avbrudd i studietiden i form av permisjoner og/eller den tid det tar fra innlevering til disputas faktisk finner sted. Det er med andre ord bruttotiden for doktorgradsstudiet som legges til grunn.

Fagplanutvalget mener at det er viktig at gjennomstrømningshastigheten skjer på normert tid, men savner dokumentasjon på faktisk gjennomstrømningshastighet. Det bør være en nasjonal prioritert oppgave fremover å registrere starttidspunkt så vel som innleveringstidspunkt for den enkelte doktorand, i tillegg til permisjoner, avbrekk, deltidsarbeid og refusjoner, slik at den reelle tidsbruk kan dokumenteres.

Det er behov for å bedre tilbudet i Ph.D.-utdanningen på en slik måte at dette lar seg forene med de høye vitenskapelige krav som må stilles til en doktorgrad. Et viktig virkemiddel i så måte er å bedre den nasjonale koordineringen av opplæringsdelen. I dag har det enkelte universitetsinstitutt ansvaret for kurs som blir avholdt, og det finnes ingen samordning av kursvirksomheten. Det er heller ingen avtale om en arbeidsfordeling mellom instituttene.

Generelt er det utvalgets mening at Ph.D.-utdanningen bør legges til fagene og ikke bygges opp som tverrfaglige utdanninger på fakultetsnivå. Fakultetene kan fungere som katalysatorer for utvikling og formidling av et sett av undervisningstiltak der enkeltfag har spesielle kvaliteter, som for eksempel når det gjelder bruk av spesielle forskningsmetoder. Det samme vil gjelde der doktorgradsstudenten studerer et tema der andre fag har kunnskap som vil utfylle eget fags kunnskapsgrunnlag. Men grunntanken må være at utdanningen blir et ansvar for universitetsinstituttene.

Det er avgjørende at Ph.D.-utdanningen i Norge strømlinjeformes i økende grad. Fagplanutvalget mener at det umiddelbart må nedsettes et nasjonalt arbeidsutvalg i regi av Nasjonalt fagråd i statsvitenskap, som skal foreslå konkrete tiltak for samordning av Ph.D.-utdanningen i Norge. Utvalget bør utarbeide et registreringssystem for gjennomstrømningen i Ph.D.-utdanningen slik beskrevet over. Et slikt utvalg bør også se på mulige samarbeidsformer med instituttsektoren og på muligheten for en koordinering av forskerkursene i nordisk sammenheng. NorFa gir en omfattende støtte til nordiske kurs, og dette er en finansieringskilde som bør kunne benyttes i større grad enn det som er tilfelle i dag.

Konkret foreslår fagplanutvalget at det nasjonale arbeidsutvalget vurderer:

- Om universitetsinstituttene bør være ansvarlig for å arrangere kurs innenfor bestemte tema for et avgrenset tidsrom.
- Om det bør være et nettverk av (norske og andre) forskere som arrangerer kurs i samarbeid med det enkelte universitetsinstitutt.
- Om Fagrådet bør gis ansvar for å samle og spre informasjon om de doktorgradskurs som blir tilbudt hvert semester, også på nordisk basis.
- Om et mer uttalt og institusjonalisert samarbeid mellom universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren kan bedre opplæringen for doktorgradskandidater innenfor instituttsektoren
- Om det er ønskelig med en felles mal for frister som bør gjelde for universitetsinstituttene med hensyn til bedømming av kurs, nedsettelse av kommisjon, vurdering av avhandling o.s.v.

Videre mener fagplanutvalget at det er behov for at det enkelte universitetsinstitutt bør innføre ordninger med å ”kurse” doktorgradsstudenter i artikkelskriving/internasjonal publisering/søknadsskriving.

En rekke doktorgradskandidater gjennomfører sitt doktorgradarbeid i instituttsektoren. Denne aktiviteten er viktig for å sikre den faglige/disiplinære fordypningen og kompetanseutviklingen i sektoren, samtidig som det gir et viktig bidrag til den samlede forskerutdanningen. Instituttsektoren bidrar i denne sammenheng med så vel faglig veiledning som infrastruktur. Dette medfører et økonomisk løft som i større grad bør reflekteres i bevilgningene fra Forskningsrådet, jf pkt 5.1.1.

5.3.2 Rekruttering til vitenskapelige stillinger

Evalueringen av norsk statsvitenskap påpekte at det fremdeles er få kvinner i faste vitenskapelige stillinger ved universitetene. Det het videre at det synes å være liten innsikt i de strukturelle forhold innen vitenskapelig virksomhet som vanligvis favoriserer menn i forhold til kvinner. I tillegg ble det hevdet at flere av miljøene bærer preg av lav geografisk mobilitet og en lite aktiv rekrutteringsstrategi.

Fagplanutvalget mener at det generelt er viktig å ha en aktiv rekrutteringsstrategi i forhold til kvinner. Spesielt mannsdominerte miljøer bør være oppmerksomme på kvinnelige kandidater og oppfordre disse til å søke. Samtidig må virkemidlene være av en slik karakter at de ikke svekker forskningsmiljøet samlet. Virkemidler som har vært tatt i bruk ved universitetene, er postdoktor og professorat øremerket kvinner. Disse tiltakene er ikke lenger mulige som følge av dommen som ble avgitt i EFTA-domstolen i januar 2003. Samtidig er det viktig å ha i mente at andelen kvinner med avlagt doktorgrad i statsvitenskap de siste ti år er om lag 40 prosent, og det er derfor grunn til å forvente at generasjonsskiftet i norsk statsvitenskap vil åpne for betydelig større andel kvinner i vitenskapelige stillinger over tid. Det er imidlertid også påkrevd at det legges vekt på andre rekrutteringsfremmende tiltak, som for eksempel flere barnehageplasser i regi av arbeidsgiver.

Utvalget er av den oppfatning at det bør gjøres en innsats for å sikre rekruttering til forskerstillinger for begge kjønn etter endt doktorgrad, i form av midlertidige stillinger (postdoktor-stillinger). Utvalget anbefaler Forskningsrådet og universitetene å satse videre på slike stillinger, og sørge for at antallet postdoktor-stipend økes innen en periode på fem år. En mulighet er å koble disse stillingene opp mot prosjekter.

For å sikre større mobilitet blant kandidatene bør rekrutteringsstillinger utlyses i internasjonale fora (for eksempel tidsskrifter), og det bør oppfordres til at en større del av postdoktorperioden er knyttet til en annen institusjon enn der kandidaten har tatt sin doktorgrad, fortrinnsvis utenlands.

Universitetet i Oslo har opprettet en generell ordning med såkalte "startpakker" som skal være et stimuleringsiltak for fag med spesielle rekrutteringsbehov. I 2004 er midlene satt av til to formål; bare driftsmidler (fra 30 000 til 100 000 kr. pr. år), samt driftsmidler og lønnsmidler (stipendiat eller teknisk assistanse, inntil 400 000 kr. pr år). Midlene gis for 1-3 år. Ordningen med startpakker skal bidra til å sikre nytilsatte midler til å sette i gang sitt forskningsarbeid så raskt som mulig etter tilsetning. Formålet er å rekruttere høyt kvalifisert vitenskapelig personale, og kan ha særlig betydning for rekrutteringen av utenlandske forskere som i en oppstartsperiode ofte vil stå uten eksterne norske bevilgninger. Det er viktig at miljøene bruker denne muligheten til å tilføre ressurser til det enkelte institutt, og de miljøer som ikke har opprettet ordningen, bør vurdere muligheten for en slik etablering.

5.3.3 Anbefalinger

Fagplanutvalgets anbefalinger til Norges forskningsråd

- Antallet postdoktor-stipend i statsvitenskap økes innen en periode på fem år.

Fagplanutvalgets anbefalinger til forskningsmiljøene

- Det nedsettes umiddelbart en arbeidsgruppe i regi av Nasjonalt fagråd for statsvitenskap som skal foreslå konkrete tiltak for samordning av Ph.D.-utdanningen i Norge. Utvalget bør utarbeide et registreringsystem for gjennomstrømmingen i Ph.D.-utdanningen. Utvalget bør også se på muligheten for en koordinering av forskerkursene i nordisk sammenheng. Det er ønskelig at arbeidsgruppen vurderer:
 - Om universitetsinstituttene bør være ansvarlige for å arrangere kurs innenfor bestemte tema for et avgrenset tidsrom.

- Om det bør være et nettverk av (norske og andre) forskere som arrangerer kurs i samarbeid med det enkelte universitetsinstitutt.
 - Om Fagrådet bør gis ansvar for å samle og spre informasjon om de doktorgradskurs som blir tilbudt hvert semester, også på nordisk basis.
 - Om et mer uttalt og institusjonalisert samarbeid mellom universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren kan bedre opplæringen for doktorgradskandidater innenfor instituttsektoren.
 - Om det er ønskelig med en felles mal for frister som bør gjelde for universitetsinstituttene med hensyn til bedømming av kurs, nedsettelse av kommisjon, vurdering av avhandling o.s.v.
- Det enkelte universitetsinstitutt innfører ordninger med å ”kurse” doktorgradsstudenter i artikkelskriving/internasjonalt publisering/søknadsskriving.
 - Antallet postdoktorstillinger økes innen fem år.
 - Nyansettelser knyttes i størst mulig grad til startpakker, der slike ordninger finnes. Miljøer som ikke har en slik ordning, bør vurdere å innføre det.

5.4 Nasjonale møteplasser

5.4.1 Nasjonal fagkonferanse

Fagplanutvalget ønsker å understreke betydningen av den nasjonale fagkonferansen i statsvitenskap som en sentral møteplass for norske statsvitere. Det er viktig at instituttene både i universitets- og høyskolesektoren og i instituttsektoren benytter seg av den mulighet den årlige konferansen gir til faglig utveksling og samarbeid. Ledelsen ved enhetene må i den anledning oppfordre både yngre forskere så vel som eldre, erfarne forskere til å delta. For mange av rekruttene gir konferansen en mulighet til å møte ”seniorene” i faget, og til å få faglige innspill til eget arbeid. Nyttien går imidlertid begge veier. Yngre forskere ser ofte forskningsoppgavene med et friskt blikk, og kan tilføre sine mer erfarne kolleger nye og konstruktive ideer.

Fagplanutvalget vil derfor sterkt understreke at forskningsledelsen ved det enkelte institutt påser at miljøene er godt representert på den årlige fagkonferansen i statsvitenskap. I denne sammenheng bør det også vurderes om større prosjektmøter kan legges i tilknytning til konferansen, i tråd med praksis på internasjonale konferanser. For å vitalisere den årlige konferansen, foreslår vi at et nummer av Norsk statsvitenskapelig tidsskrift vies de beste arbeidene. Slik utvalget ser det er dette med på å stryke interessen og kvaliteten på tidsskriftet, og det er derfor viktig at Forskningsrådet opprettholder den økonomiske støtten til tidsskriftet. Det bør også innføres en årlig pris for beste paper fremlagt av en Ph.D.-student.

Fagplanutvalget vil i denne sammenheng fremheve den innsats Forskningsrådet har gjort gjennom en årlig støtte til fagkonferansen. Dette har muliggjort en bred deltakelse fra miljøenes side. Fagplanutvalget anser fagkonferansen for å være et sentralt virkemiddel med hensyn til å utvikle en samlet møteplass for det norske forskermiljøet og slik bidra til å hindre fragmentering av faget. Det er derfor vesentlig at Forskningsrådet ikke kutter ned på det økonomiske bidraget til fagkonferansen, slik det gjøres i utlysningsteksten for midler til nasjonale fagkonferanser for 2005. Fagplanutvalget mener at det er nødvendig å opprettholde støtten på et slikt nivå at konferanseavgift unngås.

5.4.2 State of the discipline-seminar

Forbildet for vurderinger av statsvitenskap (og andre disipliner) er amerikanske bøker som bærer navn av “the state of the discipline”. Dette er arbeider som utkommer med jevne mellomrom og som fokuserer på fagets karakter, dets utvikling på kort og lang sikt. I 1986 kom det ut en antologi om linjer i norsk statsvitenskap, *Det politiske samfunn* (redigert av Stein Kuhnle), som var skåret over samme lest som de amerikanske arbeidene (dog mindre ambisiøst). *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* hadde i 1997 et spesialnummer med oppsummerende artikler om ulike deler av faget. Fagplanutvalget mener at det kan være grunn til å vurdere et seminar som kan starte en debatt i fagmiljøene vedrørende statsvitenskapens problemer og utfordringer, og dessuten generere ideer for en vurdering av fagets stilling utover det som er sagt av evalueringsutvalget. Vi foreslår derfor at det arrangeres et State of the discipline-seminar med bred deltakelse. Seminaret kan gjerne legges i tilknytning til den nasjonale fagkonferansen (som en ekstra dag).

5.4.3 Anbefalinger

Fagplanutvalgets anbefalinger til Norges forskningsråd

- Støtten til den årlige, nasjonale fagkonferansen i statsvitenskap opprettholdes uten bruk av egenfinansiering utover reiseutgifter.
- Støtten til Norsk statsvitenskapelig tidsskrift opprettholdes.

Fagplanutvalgets anbefalinger til forskningsmiljøene

- Forskningsledelsen påser at de ansatte deltar på den årlige fagkonferansen i statsvitenskap.
- Arbeidsgruppen, og det enkelte forskningsmiljø, vurderer om større prosjektmøter kan legges i tilknytning til konferansen.
- Det innføres en årlig pris for beste paper fremlagt av en Ph.D.-student.
- Et nummer av Norsk statsvitenskapelig tidsskrift vies de beste arbeidene fra konferansen.
- Arbeidsgruppen som skal utforme program for den nasjonale fagkonferansen i statsvitenskap for 2006, anmodes om å utvide konferansen med én dag for å omfatte et State of the discipline-seminar.

Referanser:

Brofoss, K.E. og G. Sivertsen 2003: De samfunnsvitenskapelige instituttene, *NIFU skriftserie* nr. 3/2004. Oslo: NIFU

Hix, S. 2004: European Universities in a Global Ranking of Political Science Departments. *European Political Science* Vol 3 no 2: 5-23.

Sandberg, N., H. Nordli og B. Stensaker 2003: Forskningsvilkår ved norske universiteter og høyskoler – en internasjonal komparativ undersøkelse. *NIFU skriftserie* nr. 34/2003. Oslo: NIFU

Tvede, O. 2002: Doktorgradsstudenter og gjennomstrømning i norsk forskerutdanning. *NIFU-rapport* nr. 3/2002. Oslo: NIFU

Wendt, K. 2001: Ressursinnsatsen i samfunnsvitenskapelig forskning. *NIFU skriftserie* nr. 29/2001. Oslo: NIFU.

Østerud, Ø., F. Engelstad og P. Selle 2003: *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.